

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

УДК 341.9:347.9

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖДЕРЖАВНОГО ВСИНОВЛЕННЯ: ДЕРЖАВА УКРАЇНА

Ірина ГОЖІЙ,

старший викладач кафедри публічного права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Ірина СОЛОНЧУК,

старший викладач кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню аспектів міждержавного усиновлення в Україні в умовах складної політичної ситуації. На основі аналізу нормативних актів, а також сучасних наукових досліджень представлено спробу систематизації етапів міждержавного усиновлення з виокремленням проблем, які ускладнюють процедуру всиновлення в Україні. Здійснено порівняння правового регулювання механізму міждержавного усиновлення в різних державах.

Ключові слова: міждержавне усиновлення, особистий закон дитини, особистий закон усиновлювача, країна походження дитини, діти-сироти, кумуляція, загальні суди, окреме провадження, заявник, усиновлювач, Міністерство соціальної політики України.

CURRENT PROBLEMS OF INTERSTATE ADOPTION: STATE OF UKRAINE

Iryna HOZHII,

Senior Lecturer of the Department of Public Law
of the National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Iryna SOLONCHUK,

Senior Lecturer of the Department of Information Law
and Intellectual Property Rights of the National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

SUMMARY

The article is dedicated to the aspects of interstate adoption in Ukraine in a difficult political situation. On the basis the of analysis of normative acts and recent scientific research are systematized the stages of interstate adoption with consideration of the problems, which make the adoption procedure in Ukraine more difficult. The comparison of the legal regulation of the mechanism of interstate adoption in different countries is carried out.

Key words: interstate adoption, personal law of the child, personal law of the adopter, country of origin of the child, orphan child, cumulating, general courts, separate proceedings, applicant, adopter, Ministry of Social Policy of Ukraine.

Постановка проблеми. Захист прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, належить до першочергових завдань держави. Відповідно до положень Конституції України, сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою, а утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається безпосередньо на державу. Конституційні права та свободи, визначені статтями 51 та 52, не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану [2].

Законодавством України передбачено різні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема це опіка та піклування, патронат над дити-

ною, прийомна сім'я та інші [3]. Але, безумовно, дитина має зростати та виховуватись у сімейному оточенні, в атмосфері любові й розуміння, саме тому пріоритетним способом влаштування дітей-сиріт є саме усиновлення. За даними Міністерства соціальної політики України, за 2018 рік на обліку дітей, які можуть бути усиновлені, зареєстровано понад 17 тисяч, причому близько 12 тисяч із них перебували в сімейних формах виховання (опіка, дитячі будинки сімейного типу), а приблизно 5 тисяч дітей улаштовані у дитячі заклади різного типу [23]. До можливих форм передачі дитини на виховання в сім'ю належить і міждержавне (міжнародне) усиновлення.

Незалежно від форми правової системи інститут усиновлення має вагоме значення в механізмі правового регу-

лювання суспільних відносин. Україна, яка конституційно позиціонована як демократична, правова, соціальна держава, наразі характеризується розгалуженою системою правових норм, спрямованих на врегулювання усиновлення як у межах держави, так і міждержавного усиновлення. Щодо останнього, то можемо стверджувати, що правова регламентація міждержавного усиновлення має низку особливостей, проблем та нюансів, викликаних відмінностями в нормативному регулюванні інституту усиновлення в окремо взятих державах. Саме проблемам міждержавного усиновлення, учасником якого є Україна, присвячене це наукове дослідження.

Актуальність теми дослідження. За даними Міністерства соціальної політики України, у 2016 році усиновленими є 2 963 дитини, із яких 411 – іноземцями. У 2017 році усиновлено 2 925 дітей, із них іноземцями 336 дітей [21]¹. Порівняймо: у 2012 році було всиновлено 4 079 дітей, із них іноземні громадяни усиновили 838 дітей. Безумовно, складна політична ситуація в Україні викликає зменшення кількості міждержавних усиновлень. На думку І.О. Гожій, темпи міждержавного усиновлення стрімко падають, чому сприяють низка факторів, серед яких можна виділити два основні: 1) похвальне бажання українських громадян усиновити дитину; 2) значну складність процедури усиновлення в Україні [1, с. 193]. Ураховуючи всі ризики, пов'язані з переданням дитини попередньо чужим для неї людям, можемо стверджувати, що процедура усиновлення не може і не має бути простою, спрощеною чи короткотривалою, особливо щодо міждержавного усиновлення, оскільки проконтролювати подальші умови проживання такої дитини в іншій державі складно, а інколи і взагалі неможливо. Тому представлено наукове дослідження відображає спробу авторів здійснити аналіз та узагальнення проблем міждержавного усиновлення з метою вдосконалення правового регулювання цього питання в Україні.

Стан дослідження. Здійснений аналіз наукових праць, присвячених проблематиці міждержавного усиновлення в сучасних умовах, безумовно, складних для України, свідчить про те, що це питання потребує додаткового вивчення, дослідження та обговорення. Серед наукових доробок у сфері міждержавного усиновлення слід виділити праці О.О. Грабовської, В.В. Заборовського, Н.В. Погорецької та інші. Заслугує уваги наукова робота І.О. Гожій, в якій представлено генезу поняття міждержавного усиновлення, а також детально проаналізовано регулювання відносин міждержавного усиновлення колізійними нормами внутрішнього законодавства країн різних правових систем [1]. Однак, як нам видається, аналізу взаємозв'язку положень міжнародного приватного права та цивільного процесуального права в сучасних умовах приділяється не зовсім достатньо уваги, адже наявні лише окремі наукові дослідження. Зазначені праці є основою для цієї наукової статті.

Основою для дослідження є доктринальні праці з теорії держави і права, конституційного права, міжнародного приватного права та цивільного процесуального права, міжнародні та національні нормативно-правові акти, а також статистичні дані, представлені у відкритому доступі.

Метою і завданням статті є наукове дослідження сучасного міждержавного усиновлення в Україні, порівняння правового регулювання міждержавного усиновлення в різних державах, виокремлення проблем та пропозиції ймовірних шляхів до подолання.

Виклад основного матеріалу. Міждержавне усиновлення можна визначити як приватноправові відносини, ускладнені іноземним елементом. Він у зазначених відно-

синах виявляється у тому, що одним із суб'єктів відносин міждержавного усиновлення, зокрема усиновлювачем, є іноземець (у цьому контексті розуміється громадянин іноземної держави або особа, яка на законних підставах тривалий час проживає у цій країні). В Україні напрацьовано достатню відповідну законодавчу базу, що визначає процедуру всиновлення, зокрема міждержавного. Ними є Сімейний кодекс України (далі – СК України) [3], Закон України «Про охорону дитинства» [5], Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [6], Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 [9], Порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України від 17 листопада 2011 р. №445 [10] тощо. Водночас під час регулювання відносин усиновлення з іноземним елементом застосовується не тільки внутрішнє законодавство України, а й матеріально-правові та колізійні норми міжнародних договорів, учасником яких є Україна. Так, Україною ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй Про права дитини 1989 р. [12], Європейську конвенцію про усиновлення дітей 2008 р. [13] тощо. Двосторонні договори про правову допомогу та правові відносини з іншими державами складають переважну частину міжнародної договірної бази України. Саме ці договори містять значну кількість колізійних норм, які визначають компетентний правопорядок, що має бути застосований під час регулювання відносин міждержавного усиновлення. Ними є Договір між Україною та Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах 1993 р. [19], Договір між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах 1993 р. [16], Угода між Україною та Турецькою Республікою про правову допомогу та співробітництво в цивільних справах 2000 р. [18].

Слід зазначити, що в Україні питання всиновлення детально регулюється законодавством. Так, йому присвячено главу 18 розділу IV СК України. Позитивним аспектом є домінування інтересів дитини, оскільки законодавець у частині 2 статті 207 СК України визначає метою усиновлення, зокрема міждержавного, найвищі інтереси дитини, покликани забезпечувати гармонійні і стабільні умови життя дитини [3]. Незважаючи на таку детальну нормативну регламентацію, можемо констатувати, що наразі є певні спірні питання, на які слід звернути увагу.

Серед уніфікованих актів у сфері міждержавного усиновлення варто звернути увагу на Гаазьку конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 року (далі – Конвенція) [14]. Прикрім є той факт, що цей багатосторонній договір досі не ратифікований Україною, хоча за останнє десятиріччя Президент України неодноразово подавав на розгляд до Верховної Ради України проект закону про ратифікацію Конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення. Останній проект закону № 0166 від 10.10.2017 року також був відхилений та знятий із розгляду [20]. Слід зазначити, що сьогодні в Україні немає єдиної думки щодо положень Конвенції як серед науковців, так і серед практичних фахівців, які працюють у цій сфері.

Серед інших ризиків для України, пов'язаних із міждержавним усиновленням, можемо звернути увагу на такі: можливість встановлення пріоритету міждержавного

¹ Статистичні дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

усиновлення над національним, можливість усиновлення українських дітей одностатевими парами. Зважаючи на наявність дискусії із зазначених проблем, вважаємо за необхідне проаналізувати деякі положення Конвенції, чинного законодавства України та положень двосторонніх договорів за участю України.

По-перше, відповідно до законодавства України, усиновлення дитини, яка є громадянином України, провадиться іноземцями, якщо були вичерпані всі можливості щодо передачі під опіку, піклування, на усиновлення чи виховання в сім'ї громадян України [5]. Водночас стаття 4 Конвенції також установлює пріоритет національного усиновлення, наголошуючи, що міждержавне усиновлення може мати місце тільки тоді, коли компетентні органи країни походження дитини визначили після належного розгляду можливостей улаштування дитини в державі походження, що міждержавне усиновлення відповідає найкращим інтересам дитини [14]. Беззаперечним є факт, що в останні роки в Україні значно зменшилась кількість дітей, які перебувають на обліку для усиновлення та збільшилась кількість дітей-сиріт, яких усиновили українці. За офіційними даними, у 2014 році на обліку для усиновлення перебували 22 тисячі дітей, сьогодні, як уже зазначалось, – 17 тисяч. За результатами 2017 року в Україні всиновлено 1 841 дитину, із них українцями – 1518 дітей, а іноземними громадянами – 323 дитини. На кінець 2018 року список кандидатів в усиновлювачів вміщував 17 00 осіб, усі вони є громадянами України [23].

Важливо зазначити, що законодавець у статті 283 СК України визначає, що дитина-сирота, яка є громадянином України, може бути всиновлена іноземцем тільки тоді, коли вона перебуває не менше як один рік на обліку для усиновлення та досягла п'яти років [3]. Водночас законодавцем визначений виняток із цього нормативного положення, зокрема те, що всиновлення може здійснюватись до закінчення встановленого строку або до досягнення дитиною п'ятирічного віку у випадках, які визначені законом, зокрема тоді, коли дитина має на хворобу, що внесена до спеціального переліку хвороб, затвердженого Міністерством охорони здоров'я України [11]. Слід зауважити, що майже 25% дітей, які були всиновлені іноземцями у 2017 році, мали захворювання, вміщені до спеціального переліку хвороб. Водночас іноземні громадяни найчастіше всиновлюють дітей віком від 6 до 16 років [23], тоді як більшість співвітчизників прагнуть усиновити немовля. Ураховуючи вищевикладене, вважаємо за потрібне наголосити, що механізм міждержавного усиновлення суттєво збільшує шанси тяжкохворих дітей та дітей старшої вікової групи знайти сім'ю, а це, на нашу думку, відповідає найкращим інтересам дитини.

По-друге, останнім часом є дискусійним питання щодо можливого всиновлення українських дітей іноземними одностатевими парами. Однією з передумов усиновлення української дитини-сироти іноземцями є дотримання вимог статті 69 Закону України «Про міжнародне приватне право» [4], яка зазначає, що усиновлення та його скасування регулюється особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача. Для визначення особистого закону особи (*lex personalis*) є два підходи, зокрема особистим законом фізичної особи може бути закон громадянства (*lex patriae*), а коли особа не має громадянства цієї держави, проте постійно проживає на її території, то особистим законом цієї фізичної особи є закон місця проживання (*lex domicilii*). Особливість колізійного регулювання міждержавного усиновлення чинним законодавством України полягає в тому, що для усиновлення з іноземним елементом застосовується кумуляція, тобто одночасне використання права держав, із якими зазначені відносини

мають юридичний зв'язок. Таким чином, якщо дитина, яку всиновлюють, є громадянином України або постійно проживає на території України, то умови та порядок усиновлення такої дитини визначаються її особистим законом, зокрема Сімейним кодексом України. Відповідно до положень статті 211 СК України, забороняється бути всиновлювачами особам однієї статі. Якщо особистий закон усиновлювачів, що є громадянами іноземної держави або мають на території цієї держави постійне чи переважне місце проживання, не встановлює заборони на усиновлення особами однієї статі, то застосування відповідних положень СК України до громадян цієї держави є обов'язковим. Таким особам буде відмовлено в усиновленні в Україні. Коли усиновлювачем є подружжя, яке не має спільного особистого закону, наприклад, коли обидва з подружжя є громадянами різних країн, то до відносин усиновлення має застосовуватися право, що визначає правові наслідки шлюбу. Це може бути право країни, в якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, якщо хоча б один з подружжя продовжує там проживати, а у разі відсутності такого – це може бути право, з яким подружжя має тісний зв'язок іншим чином [4].

Важливо зауважити, що відповідно до статті 7 Конвенції, компетентні органи договірних сторін, на які покладено обов'язок щодо усиновлення, мають співпрацювати між собою для захисту дітей, зокрема надавати інформацію стосовно законів своїх держав у сфері усиновлення. Водночас компетентний орган держави походження дитини, враховуючи інформацію держави, що приймає, про сім'ю потенційних усиновлювачів, особливості, причину усиновлення, має надати висновок щодо прийнятності чи неприйнятності потенційних усиновлювачів, а також визначити те, чи відповідає передання дитини майбутнім батькам найкращим інтересам самої дитини [14].

Положення щодо всиновлення також містяться у двосторонніх договорах про правову допомогу, проте слід зауважити, що не всі договори мають тотожні положення щодо міждержавного усиновлення. Так, Договір між Україною та Румунією про правову допомогу та правові відносини в цивільних справах визначає, що умови всиновлення, його припинення та визнання недійсним передбачаються законодавством договірних сторін, громадянами яких є усиновлюваний та усиновлювач [17]. Отже, відповідно до статті 29 зазначеного Договору, під час регулювання всиновлення одночасно застосовується законодавство двох країн, тобто має місце кумуляція. Схожі положення має Угода між Україною та Турецькою Республікою про правову допомогу та співробітництво в цивільних справах, стаття 25 якої визначає, що усиновлення дитини проводиться на підставі законодавства договірних сторін, громадянами якої є дитина і усиновлювач [18]. Натомість Договір між Україною та Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах під час регулювання відносин міждержавного всиновлення пропонує прив'язку до законодавства держави громадянства усиновлювача на момент подання ним клопотання про всиновлення [19].

Оскільки предметом цього дослідження є правові аспекти міждержавного усиновлення, то з метою конкретизації розуміння пропонуємо звернутися до спеціального законодавства. Як уже зазначалося, стаття 69 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлює правило, згідно з яким усиновлення регулюється особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача [4]. Особистим законом особи також визначається здатність або ж заборона для особи бути усиновлювачем, правові наслідки, які матимуть місце внаслідок усиновлення, порядок обліку усиновлених дітей, нагляд за такими усиновле-

ними дітьми, правові наслідки, які матимуть місце для цієї особи після припинення усиновлення.

Процедура усиновлення в Україні належить до юрисдикції загальних судів та відбувається в порядку окремого провадження, регламентованого Розділом IV Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК). Згідно з частиною 1 статті 293 ЦПК України, окреме провадження є видом несповного цивільного судочинства, в якому розглядаються визначені законом категорії справ, зокрема щодо підтвердження наявності або ж відсутності юридичних фактів, необхідних для охорони прав, свобод та інтересів особи.

Розгляд справи про всиновлення проводиться судом колегіально у складі одного судді та двох присяжних. Слід зазначити, що цією правовою нормою законодавець підкреслює особливості такої категорії справ, адже цивільні справи в Україні в суді першої інстанції розглядаються суддею одноособово, який уособлює суд. І лише вісім категорій справ, визначених пунктами 1, 3, 4, 9, 10 частини другої статті 293 ЦПК України, розглядаються судом першої інстанції колегіально, зокрема суддею та двома присяжними. Аналізуючи ці нормативне положення, можемо зробити висновок про наявність в Україні посиленого суспільного контролю за процедурою усиновлення.

Судова процедура міждержавного усиновлення в українському суді має низку специфічних рис:

а) заява про усиновлення має бути подана за місцем проживання дитини. Згідно із Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», місцем проживання визнається житло, яке розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, в якому особа проживає. Також місцем проживання може бути військова частина, спеціалізована соціальна установа, заклад соціального обслуговування та соціального захисту [8];

б) заява про усиновлення має бути оформлена відповідно до вимог, чітко визначених законом. По-перше, заява має бути подана суто в письмовій формі. По-друге, заява має містити певні відомості. Такі відомості можемо визначити як обов'язкові, тобто такі, що зазначаються в заяві в обов'язковому порядку, та факультативні, тобто такі, що вказуються за бажанням заявника. До обов'язкових належать відомості про ім'я заявника, його місце проживання, про ім'я дитини, місце її проживання, про стан здоров'я дитини та інші відомості, визначені в частині 1 статті 311 ЦПК України. До факультативних законодавець відносить клопотання записати заявника матір'ю або батьком дитини, змінити прізвище, ім'я, по батькові, дату чи місце народження дитини;

в) якщо заяву про всиновлення дитини до суду подає один із подружжя, то до неї слід ще додати письмову згоду на усиновлення другого з подружжя, засвідчену нотаріально;

г) також до заяви про усиновлення обов'язково додаються документ про стан здоров'я заявника та інші додатки, визначені частиною 2 статті 311 ЦПК України, перелік яких є достатньо широким, адже стосується і права власності на житло заявника, місця його роботи та ін. Якщо заяву про всиновлення до суду подає іноземець або особа без громадянства, обов'язковими додатками також є:

– дозвіл уповноваженого органу виконавчої влади України. Таким органом є Міністерство соціальної політики України і міждержавне усиновлення в Україні здійснюється за його обов'язкової участі,

– висновок компетентного органу відповідної держави про умови життя і можливість бути всиновлювачами. Інформація у висновку має відображати адресу, житлово-побутові умови, біографію, склад сім'ї заявника та зна-

чний перелік питань, визначених Міністерством соціальної політики України [10]. Цей документ подається у трьох примірниках;

– дозвіл компетентного органу відповідної держави на в'їзд усиновленої дитини та її постійне проживання на території цієї держави;

– зобов'язання усиновлювача надавати представникам дипломатичної установи України за кордоном інформації про всиновлену дитину та можливості спілкування з дитиною. Таке зобов'язання має бути нотаріально засвідченим та подається у двох примірниках. У разі повторного усиновлення такою особою дитини в Україні подається інформація дипломатичної установи України за кордоном про своєчасність подання таких звітів та наявність або ж відсутність фактів неналежного виконання обов'язків усиновлювачем;

д) судовий розгляд справи про міждержавне усиновлення проходить за обов'язкової участі заявника, а також органу опіки та піклування та Міністерства соціальної політики України. Участь дитини в судовому засіданні є можливою лише тоді, коли судом буде встановлено, що така дитина за віком та станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення,

е) в Україні таємниця усиновлення охороняється законом. Згідно зі статтею 226 СК України, кожен має право на таємницю всиновлення. Отже, на підставі відповідного клопотання, поданого заявником або ж заінтересованою особою, суд буде розглядати справу про всиновлення в закритому засіданні. Проте слід зауважити, що міждержавне усиновлення не є таємним, якщо здійснюється усиновлення української дитини громадянином держави, з якою Україна не має договору про правову допомогу, якщо у державі, де проживає усиновлювач, усиновлення не є таємним [3];

є) якщо дитина за віком або за станом здоров'я усвідомлює факт усиновлення, то таке усиновлення в Україні можливе лише за згодою дитини. Питання усвідомлення дитиною факту всиновлення вирішується судом.

Законодавець чітко визначає, що під час постановлення рішення у справі про усиновлення дитини суд має врахувати низку обставин, зокрема стан здоров'я заявника, його матеріальне становище, його сімейний стан, умови проживання, ставлення до виховання дитини, мотиви усиновлення, мотиви того, чому другий із подружжя не бажає бути усиновлювачем, якщо заявником є лише один із подружжя, взаємовідповідність заявника та дитини, те, чи довго заявник опікується дитиною, особу дитини, стан здоров'я дитини, а також ставлення дитини до заявника [3].

Моментом усиновлення дитини є набрання рішенням суду законної сили.

Порівняймо: подібна до української, але з деякими відмінностями, є процедура усиновлення в Естонській Республіці. Рішення у справі про всиновлення суд постановляє суто на підставі заяви, що подає до суду особа, яка бажає усиновити дитину. У заяві також зазначаються відомості про заявника, про дитину та про її батьків. Також потрібна письмова згода на всиновлення дитини іншого з подружжя. У судовому розгляді беруть участь заявник та Департамент соціального страхування, який надає суду висновок щодо стану здоров'я, матеріального стану, житла заявника, а також його спроможності виховувати дитину, піклуватися про неї та утримувати її. За наслідками судового розгляду суд ухвалює постанову про усиновлення, яка вступає в законну силу з моменту її вручення усиновлювачеві. Така постанова суду в Естонській Республіці не підлягає оскарженню [15].

Висновки. На підставі аналізу національного законодавства України щодо міждержавного усиновлення

можемо підсумувати, що ратифікація Україною Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 року є справою нагальною та необхідною. Як уже зазначалося, Конвенція належить до уніфікованих міжнародних актів у сфері міждержавного усиновлення. На нашу думку, прикрим залишається те, що за останнє десятиріччя Верховна Рада України так і не підтримала проект закону про ратифікацію Конвенції. Але слід зауважити, що така ситуація має логічне пояснення, адже сьогодні в Україні немає одностайної думки щодо деяких положень Конвенції як серед науковців, так і серед практичних фахівців, про що вже детально було зазначено.

Проаналізувавши положення цієї Конвенції, можемо виділити засади міждержавного усиновлення, які пропонуємо систематизувати таким чином:

- міждержавне усиновлення не є пріоритетним, а розглядається як можливість забезпечити для дитини умови виховання в сім'ї тоді, коли така сім'я не може бути знайдена в країні походження дитини,
- міждержавне усиновлення має здійснюватися тільки з максимальним врахуванням суто інтересів дитини,
- завданням держави є обов'язкове вживання заходів для того, щоб кожна дитина виховувалась в сім'ї, з якої вона походить. Отже, питання міждержавного усиновлення може виникати лише у разі неможливості виховання дитини в сім'ї, з якої вона походить, а також коли відсутня можливість усиновлення такої дитини в самій державі.

Підсумовуючи вищевикладене щодо сфери міждержавного усиновлення, можемо дійти висновку, що спостерігається тенденція зменшення кількості міждержавних усиновлень в Україні. Така тенденція була б позитивною, якби це відбувалося за рахунок збільшення кількості всиновлення дітей громадянами України. Але, на нашу думку, зменшення кількості міждержавних усиновлень спричиняється комплексом факторів, серед яких можна назвати складність політичної ситуації та складність процедури міждержавного усиновлення.

Серед негативних моментів, які нами були помічені під час дослідження цього питання, можемо назвати ту обставину, що статистичні дані щодо міждержавного усиновлення за останні три роки не охоплюють усю територію України, зокрема не відображають тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях, а також тимчасово окуповану Автономну Республіку Крим. А тому ми не можемо бути впевненими, що на цих територіях не відбувається вивезення громадян України без дотримання визначеної законом процедури міждержавного усиновлення.

Список використаної літератури:

1. Гожій І.О. Деякі питання колізійного регулювання міждержавного усиновлення. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2016. №1/2 (29/30). С. 192–195.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №32. Ст. 422.
5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст.142.
6. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 6. Ст.147.

7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 2.03.2019).

8. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

9. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 р. № 905. Дата оновлення: 26.07.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-%D0%BF> (дата звернення: 02.03.2019).

10. Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ: Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.11.2011 р. N 445. Дата оновлення: 26.08.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1406-11> (дата звернення: 2.03.2019).

11. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 р. № 973. Дата оновлення: 27.12.2011. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0352-12> (дата звернення 01.03.2019).

12. Конвенція про права дитини: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20.11.1989 р. Дата оновлення: 20.11.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 03.03.2019).

13. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута): Конвенція Ради Європи від 27.11.2008 р. Дата оновлення: 15.02.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17 (дата звернення 03.03.2019).

14. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 29.05.1993 р. Дата оновлення: 29.05.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365 (дата звернення 03.03.2019).

15. Гражданский процессуальный кодекс: Закон Эстонской Республики от 20.04.2005 р. RT I 2005, 26, 197. Дата оновлення: 21.11.2018. URL: <https://v1.juristaitab.ee/ru/zakonodatelstvo/grazhdanskiy-processualnyy-kodeks> (дата звернення: 24.02.2019).

16. Договір між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах: міжнародний документ від 13.12.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_604 (дата звернення: 06.03.2019).

17. Договір між Україною та Румунією про правову допомогу та правові відносини у цивільних справах: міжнародний документ від 30.01.2002 р. Дата оновлення: 07.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_029 (дата звернення: 04.03.2019).

18. Угода між Україною та Турецькою Республікою про правову допомогу та співробітництво в цивільних справах: міжнародний документ від 23.11.2000 р. Дата оновлення: 05.07.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_600 (дата звернення: 04.03.2019).

19. Договір між Україною та Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах: міжнародний документ від 24.05.1993 р. Дата оновлення: 10.01.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174 (дата звернення: 04.03.2019).

20. Проект Закону про приєднання України до Конвенції про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення: Проект закону від 10.10.2017 р. № 0166. URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62712 (дата звернення 01.03.2019).

21. Державна служба статистики України: кількість усиновлених дітей. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 24.02.2019).

22. Міжнародне усиновлення в Україні: Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/consular-affairs/adoption> (дата звернення: 03.03.2019).

23. Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України. URL <https://www.ukrinform.ua/rubrik-society/2498464-v-ukraini-cogo-roku-usinovili-604-ditini.html> (дата звернення 06.03.2019).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Гожій Ірина Олексіївна – старший викладач кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;

Солончук Ірина Вікторівна – старший викладач кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Hozhii Iryna Olekseiivna – Senior Lecturer of the Department of Public Law of the National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

irinaaleksg@ukr.net

Solonchuk Iryna Viktorivna – Senior Lecturer of the Department of Information Law and Intellectual Property Rights of the National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

ivsolonchuk@gmail.com

